

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ ALYTAUS PATAISOS NAMUS IR KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJOS

2021-04-30 Nr. 4D-2021/1-97
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2021 m. sausio 27 d. gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl Alytaus pataisos namų (toliau vadinama – Alytaus PN), Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos (toliau vadinama ir – Kalėjimų departamentas arba KD) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su galimai netinkamu kreipimusi nagrinėjimu (toliau vadinama – Skundas).

2. Skunde, be kitų aplinkybių, nurodyta:

2.1. „[...] 2020-10-29 Nr. G-1562 kreipiausi į Alytaus PN direktorių, kodėl aš buvau kalinamas nuo 2020-04-27 iki 2020-09-24, 7-ojo lokalinio sektoriaus, 8 būryje, 87 brigadoje, 1-ajame miegamajame ir 3 miegamajame [...] man [...] kalint 7 lokaliniame sektoriuje, antrame aukšte, kur mechaninio apdirbimo cechas yra apačioje pirmame aukšte, kur yra staklės yra suvirinimo aparatai, yra vykdomi suvirinimo darbai su balionais [...]. [...] tai yra nesaugi sveikatai ir gyvybei aplinka [...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta);

2.2. „[...] 2020-11-25 Nr. 363-1374 man pateikė atsakymą, kuriame nurodo mano minimos patalpos [...] Alytaus PN nepriklauso nuosavybės teise. Patalpos nuosavybės teise priklauso VĮ „Y“. [...] Alytaus PN pateiktas atsakymas [...] yra nepagrįstas, neišsamus, pažeistos mano teisės [...]“;

2.3. „[...] Dėl šio pateikto Alytaus PN 2020-11-25 Nr. 363-1374 atsakymo kreipiausi į KD 2020-11-30 skundu (reg. 2020-12-04 Nr. 2G-4957), Kalėjimų departamentas išnagrinėjo mano skundą ir su skundu susijusią medžiagą, pateikė man atsakymą 2020-12-30 Nr. 2S-4768, kad Alytaus PN administracijos atsakymas [...] neišsamus ir nepateikta atsakymų į visus mano klausimus [...]. KD prašo Alytaus PN [...] pakartotinai išnagrinėti mano 2020-10-29 skundą Nr. G-1562 keliamus klausimus ir parengti atsakymą [...]“;

2.4. „[...] išnagrinėjus Alytaus PN [...] 2020-10-29 skundą Nr. G-1562, pateikus 2021-01-20 atsakymą Nr. 363-109, kuris yra analogiškas su prieš tai pateiktu atsakymu Nr. 363-13742 2020-11-25 yra išvengta piktybiškai atsakyti į mano pateiktus klausimus, nėra nustatyti pažeidimai, [...] atsakymas neišsamus, nepagrįstas, nėra atsakyta į mano klausimus. [...]“

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2021 m. vasario 3 d. raštu Nr. 4D-2021/1-97/3D-300 kreipėsi į Alytaus PN, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

2021 m. vasario 22 d. Seimo kontrolierius gavo Alytaus PN 2021 m. vasario 22 d. raštą Nr. 8-1331, kuriame pateiktas paaiškinimas:

4.1. „Pareiškėjas [...] su 2020-10-29 skundu (reg.Nr.6-1562) kreipėsi į Alytaus pataisos namų administraciją dėl kalinimo sąlygų Alytaus pataisos namuose. Pareiškėjui buvo pateiktas atsakymas (2020-11-25 Nr.363-1374)“;

4.2. „Kalėjimų departamentas įpareigojo Alytaus pataisos namų administraciją pakartotinai išnagrinėti Pareiškėjo skundą (2020-10-29 reg. Nr. 6-1562). Skundas buvo išnagrinėtas [...]“;

4.3. dėl „[...] skunde išdėstytų aplinkybių Pareiškėjas į teismą nesikreipė, tačiau kiti nuteistieji (pakankamai daug) buvo teikę skundus teismams dėl netinkamų kalinimo sąlygų nurodydami, kad 7 lokalinio sektoriaus gyvenamosios patalpos įrengtos virš darbo cecho, kur dirbama su propano dujomis, todėl nesaugu jose gyventi.

Alytaus pataisos namai savo atsiliepimuose teismams dėl pavojingų sveikatai sąlygų informuoja, kad 7 lokaliame sektoriuje jokių balionų nėra, angliarūgštės balionai yra sandėliuojami tik 7 lokaliame sektoriuje atskirame nuo gyvenamųjų patalpų sandėlyje ir atsinešami į dirbtuves tik darbams atlikti. Dirbtuvės kuriose yra vykdomi suvirinimo darbai yra įrengtos ne po gyvenamomis patalpomis, jos įrengtos toliau nuo gyvenamųjų patalpų ir virš jų nuteistieji negyvena. Šios sąlygos neturėjo jokios įtakos nuteistųjų sveikatai. Visos patalpos aprūpintos gesintuvais. Nuteistieji dirba VĮ „Y“, o ne Alytaus pataisos namuose, todėl ši skundo dalis turėtų būti skirta atskiram juridiniam asmeniui.

Pažymėtina, kad teismai kaip deklaratyvius atmeta nuteistųjų teiginius dėl propano balionų ir gamybinių patalpų keliamos grėsmės (pateikiama Regionų apygardos administracinio teismo 2019-12-16 sprendimo [...] byloje (6 lapas) kopija bei 2020-10-07 sprendimo [...] byloje (7 lapas) kopija.“

5. Seimo kontrolierius 2021 m. vasario 3 d. raštu Nr. 4D-2021/1-97/3D-301 kreipėsi į Kalėjimų departamentą, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

2021 m. vasario 22 d. Seimo kontrolierius gavo Kalėjimų departamento 2021 m. vasario 22 d. raštą Nr. 1S-513, kuriame nurodoma:

5.1. „Kalėjimų departamente buvo gautas [...] Pareiškėjo 2020-11-30 skundas (Kalėjimų departamente užregistruotas 2020-12-04 Nr. 2G-4957) dėl galimai netinkamų laikymo sąlygų Alytaus pataisos namuose (toliau – Alytaus PN). Atsakymas į šį skundą pateiktas Pareiškėjui Kalėjimų departamento 2020-12-30 raštu Nr. 2 S-4768 „Dėl skundo“;

5.2. „Kalėjimų departamentas 2020-12-30 raštu Nr. 2 S-4768 „Dėl skundo“ prašė Alytaus PN administraciją, bendradarbiaujant su VĮ „Y“, pakartotinai išnagrinėti Pareiškėjo 2020-11-30 skunde keliamus klausimus ir parengti jam atsakymą. Reaguodami į šį Kalėjimų departamento prašymą, Alytaus PN pakartotinai išnagrinėjo Pareiškėjo skundą ir pateikė jam atsakymą 2021-01-20 raštu Nr. 363-109 „Dėl skundo“, atsakymo kopiją pateikiant ir Kalėjimų departamentui. Atsakyme Alytaus PN nurodė, kad, vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau – BVK) 11 straipsnio 1 dalies 1 punktu, neteiks Pareiškėjui informacijos apie patalpų, esančių po nuteistųjų gyvenamosiomis patalpomis, paskirtį bei apie mechaninio apdirbimo cechuose vykdomų darbų pobūdį, kadangi ši informacija nesusijusi su Pareiškėjo bausmės atlikimo tvarka ir sąlygomis“;

5.3. „Atsižvelgiant į anksčiau nurodytas aplinkybes, taip pat susisiekus su valstybės įmonės „Y“ Alytaus filialo bei Alytaus PN atstovais ir gavus papildomą informaciją, kad jokie

suvirinimo darbai po nuteistųjų gyvenamosiomis patalpomis nėra vykdomi, angliarūgštės balionai gyvenamosiose patalpose nesandėliuojami, dirbtuvės, kuriose vykdomi suvirinimo darbai, yra įrengtos ne po gyvenamosiomis patalpomis ir jokie pavojaus Pareiškėjui dėl kitose patalpose vykdomos veiklos nėra, Kalėjų departamentas neplanuoja imtis papildomų veiksmų, susijusių su Alytaus PN 2021-01-20 rašte Nr. 363-109 nurodytomis aplinkybėmis.“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

6. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama – BVK):

183 straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. 3. Kalėjų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.“

7. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama ir – VAĮ):

3 straipsnis. Viešojo administravimo principai – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...] 9) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...] 12) subsidarumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų sprendimai turi būti priimami ir įgyvendinami žemiausiu efektyvumą galinčiu užtikrinti viešojo administravimo sistemos lygmeniu; [...]“

8. Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas (toliau vadinama – TGIĮ):

1 straipsnis. Įstatymo tikslas ir paskirtis – „1. Šio įstatymo tikslas – nustatyti asmenų teisės gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, įmonių, viešųjų įstaigų ir šių subjektų asociacijų, jeigu šios asociacijos įsteigtos bendrojo intereso poreikiams, kurie nėra pramoninio ar komercinio pobūdžio, tenkinti (toliau – šių subjektų asociacijos), regionų plėtros tarybų, nurodytų šio įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje, informaciją, nurodytą šio įstatymo 5 straipsnyje, ir dokumentus, kuriais jos disponuoja ar (ir) kuriuos tvarko vykdydamos įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatytas funkcijas (toliau – viešoji funkcija), įgyvendinimo priemonės ir tvarką“;

3 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos – „1. Dokumentas – institucijos veikloje užfiksuota informacija ar jos dalis, nepaisant jos pateikimo būdo, formos ir laikmenos, įskaitant registro duomenis, registro informaciją, registruoti pateiktus dokumentus ir (arba) jų kopijas, valstybės informacinės sistemos duomenis“;

4 straipsnis. Institucijos pareiga teikti dokumentus pareiškėjams – „1. Institucijos privalo teikti pareiškėjams ar jų atstovams (toliau – pareiškėjas) dokumentus, išskyrus šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatytus atvejus“;

6 straipsnis. Dokumentų teikimo principai – „1. Institucija, teikdama dokumentus, vadovaujasi šiais principais: 1) dokumentų išsamumo – pareiškėjui turi būti pateikti visi pagal teisės aktus teiktini jo prašymo turinį atitinkantys dokumentai;; [...] 5) pagalbos – pareiškėjams teikiama

pagalba įgyvendinant teisę gauti dokumentus; [...].“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

9. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau vadinama ir – LVAT):

9.1. 2014-04-09 aprobuotame Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinime yra nurodęs:

„Šio teisinio reguliavimo kontekste teisėjų kolegija pažymėjo, kad Pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Viešojo administravimo įstatymo 3 str. 1 p.) (2012 m. gruodžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A822-3206/2012). Laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai, kurie, be kita ko, atitiktų Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje numatytus reikalavimus (2011 m. balandžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A143-2876/2011)“;

9.2. LVAT 2012-03-01 nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. A-502-1605-12, pažymėjo:

„Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A10-655/2005). Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – ir Viešojo administravimo įstatymas) 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, viešojo administravimo subjektų sistemą ir administracinės procedūros organizavimo pagrindus; garantuoja asmenų teisę apskusti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.)“;

9.3. LVAT 2005 m. spalio 20 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. AS10-364/2005 yra nurodęs, kad BVK 183 straipsnio 1 dalyje numatyta bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimo tvarka yra privaloma išankstinio ginčo dėl bausmės vykdančių institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų nagrinėjimo ne per teismą tvarka. Teismas yra pažymėjęs, kad specialus įstatymas – Bausmių vykdymo kodeksas – įsakmiai nurodo, jog bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui, o Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.

Tyrimo išvados

10. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

10.1. dėl Alytaus PN pareigūnų veiksmų, susijusių su kreipimosi nagrinėjimu;

10.2. dėl Kalėjų departamento pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundą.

dėl Alytaus PN pareigūnų veiksmų, susijusių su kreipimosi nagrinėjimu

11. Pareiškėjas skundėsi, kad 2020-10-29 kreipėsi į Alytaus PN ir gavo šios įstaigos atsakymą, kuriuo buvo nepatenkintas, todėl su skundu kreipėsi į Kalėjų departamentą, kuris konstatavo, kad Alytaus PN administracijos atsakymas netinkamas, ir įpareigojo Alytaus PN išnagrinėti kreipimąsi iš naujo; Alytaus PN pateiktas naujas atsakymas Pareiškėjo taip pat netenkina.

12. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2020-10-29 (reg. Nr. 6-1562) kreipėsi į Alytaus PN dėl galimai nesaugių kalinimo sąlygų. Pareiškėjui buvo pateiktas atsakymas (2020-11-25, Nr. 363-1374), kurį jis BVK 183 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka apskundė Kalėjų departamentui 2020-11-30 skundu (KD šis dokumentas užregistruotas 2020-12-04, jo Nr. 2G-4957).

Kalėjų departamentas įvertinęs Pareiškėjo 2020-11-30 skundą nustatė, jog Alytaus PN neišsamiai išnagrinėjo kreipimąsi, ir įpareigojo Alytaus PN administraciją pakartotinai išnagrinėti Pareiškėjo 2020-10-29 kreipimąsi (reg. Nr. 6-1562). Reaguodami į šį Kalėjų departamento prašymą, Alytaus PN pakartotinai išnagrinėjo Pareiškėjo kreipimąsi ir pateikė jam atsakymą 2021-01-20 raštu Nr. 363-109. Atsakyme Alytaus PN pranešė, kad neteiks Pareiškėjui informacijos apie patalpų, esančių po nuteistųjų gyvenamosiomis patalpomis, paskirtį bei apie mechaninio apdirbimo cechuose vykdomų darbų pobūdį, kadangi ši informacija nesusijusi su Pareiškėjo baudmės atlikimo tvarka ir sąlygomis.

13. Pagal nustatytą teisinį reglamentavimą, kiekvienas asmuo turi teisę gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų. Ši informacija yra teikiama TGIĮ nustatyta tvarka (šios pažymos 8 punktas).

Alytaus PN yra viešojo administravimo subjektas, todėl, nagrinėdami pareiškėjų kreipimusis, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis ir kitų viešojo administravimo srityje taikomų teisės aktų, įskaitant ir TGIĮ numatytų išsamumo bei pagalbos pareiškėjams teikimo principų.

14. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2020-10-29 kreipėsi į Alytaus PN pareigūnus prašydamas informuoti, ar 7-ojo lokalinio sektoriaus patalpos, kuriose jis buvo kalinamas nuo 2020-04-27 iki 2020-09-24, nėra įrengtos virš mechaninio apdirbimo dirbtuvių, kurios galimai yra nesaugios; Pareiškėjas išreiškė nuogastavimą dėl savo sveikatos ir saugumo. Tiek Alytaus PN 2020-11-25 raštu Nr. 363-1374 pateiktame atsakyme, tiek ir 2021-01-20 pateiktame pakartotiniame atsakyme (raštas Nr. 363-109) Pareiškėjui išsamiai neatsakoma į jo užduodamus klausimus. Šį faktą konstatavo ir KD.

Seimo kontrolierius pažymi, kad tiek pagal pirminio Pareiškėjo kreipimosi turinį, tiek pagal KD 2020-12-30 rašte Nr. 2S-4768 pateiktą įpareigojimą Alytaus PN pakartotinai išnagrinėti Pareiškėjo (2020-10-29) kreipimąsi galima spręsti, kad Pareiškėją domina informacija, susijusi su jo saugumu, nes kalinamasis manė, kad gyvenamosios patalpos (jo kalinimo 7-ajame lokaliniame sektoriuje patalpos) yra virš mechaninio apdirbimo dirbtuvių.

Atsakydami į Seimo kontrolieriaus paklausimą, Alytaus PN išsamiai paaiškino, kad dirbtuvės, kuriose vykdomi suvirinimo darbai, yra įrengtos ne po gyvenamosiomis patalpomis, jos yra toliau nuo gyvenamųjų patalpų ir virš jų nuteistieji negyvena (šios pažymos 4.3 punktas). Seimo

kontrolierius pastebė, kad tokio turinio atsakymu Alytaus PN būtų tinkamai informavę Pareiškėją jam aktualių klausimų ir galimai nuraminę dėl jo nepagrįstų nuogastavimų dėl sveikatos ir saugumo.

Pažymėtina, kad šią informaciją Pareiškėjui pateikė tik KD 2020-12-30 rašte Nr. 2S-4768.

15. LVAT yra pažymėjęs, kad vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, jog visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms.

VAĮ 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad „visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis [...], taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje“.

VAĮ 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.) (šios pažymos 7 punktas).

16. Pažymėtina, kad 2019 metais Teisės instituto išleistoje monografijoje „Kalinimo sąlygos ir kalinių socialinės integracijos prielaidos“ (mokslinis redaktorius – Gintautas Sakalauskas) mokslininkai, atlikę tyrimus, konstatavo, kad įkalintų asmenų teikiamų skundų skaičius, be kita ko, gali priklausyti ir nuo bendros atmosferos ir santykių kokybės, komunikacijos bei bendravimo tarp nuteistųjų ir personalo. Jeigu nuteistasis negali gauti jam rūpimos informacijos pačioje pataisos įstaigoje bendraujant su artimiausiu personalu, jo problemos sprendimas (informacijos gavimas) tampa įmanomas tik teikiant skundą.

Seimo kontrolierius pažymi, kad Alytaus PN nagrinėdamas Pareiškėjo 2020-10-29 kreipimąsi bei pateikdamas pakartotinį atsakymą turėjo įvertinti Pareiškėjo susirūpinimą dėl jo saugumo ir, vadovaudamasis išsamumo bei pagalbos principais, turėjo pateikti aiškius ir išsamius atsakymus, nuramindami Pareiškėją, kad gyvenamos patalpos, kuriose jis buvo kalinamas nuo 2020-04-27 iki 2020-09-24, yra saugios ir nekėlė pavojaus jo sveikatai bei saugumui.

17. Atsižvelgiant į tai kas nurodyta ir vertinant Alytaus PN Pareiškėjui teiktų atsakymų turinį, galima konstatuoti, jog Alytaus PN teikdami atsakymus Pareiškėjui nesivadovavo išsamumo ir pagalbos principais, todėl Skundo dalis dėl Alytaus PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant Pareiškėjo kreipimąsi, pripažįstama pagrįsta.

Dėl Kalėjimų departamento pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundą

18. Pareiškėjas taip pat skundėsi, kad, į 2020-10-29 skundą (Nr. G-1562) gavęs Alytaus PN atsakymą, kuriuo buvo nepatenkintas, su skundu kreipėsi į Kalėjimų departamentą, kuris konstatavo, kad Alytaus PN administracijos atsakymas netinkamas, ir įpareigojo Alytaus PN išnagrinėti skundą iš naujo; Alytaus PN pateiktas naujas atsakymas Pareiškėjo taip pat netenkina.

19. BVK 183 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui (BVK 183 str. 3 d.).

Taigi, specialusis įstatymas, reguliuojantis bausmių vykdymo ir atlikimo tvarką, sąlygas ir principus, – BVK – nustato privalomąją tvarką bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų bei sprendimų išankstiniam nagrinėjimui ne teismo tvarka.

20. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas su 2020-10-29 skundu (reg. Nr. 6-1562) kreipėsi į Alytaus PN dėl kalinimo sąlygų. Atsakymas Pareiškėjui buvo pateiktas 2020-11-25 raštu Nr. 363-1374, kurį jis BVK 183 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka 2020-11-30 apskundė KD (KD užregistruotas 2020-12-04, registracijos Nr. 2G-4957). Atsakymas į šį skundą Pareiškėjui pateiktas Kalėjų departamento 2020-12-30 raštu Nr. 2 S-4768.

Kalėjų departamentas įvertinęs ir išnagrinėjęs Pareiškėjo skundą nustatė, jog Alytaus PN neišsamiai išnagrinėjo skundą ir nepateikė atsakymų į visus skunde keltus klausimus dėl gamybinės veiklos pastate, kuriame buvo laikomi 7-ojo sektoriaus 8-ojo būrio nuteistieji, bei įpareigojo Alytaus PN administraciją pakartotinai išnagrinėti Pareiškėjo 2020-10-29 skundą (reg. Nr. 6-1562).

Reaguodami į šį Kalėjų departamento prašymą, Alytaus PN pakartotinai išnagrinėjo Pareiškėjo skundą ir pateikė jam atsakymą 2021-01-20 raštu Nr. 363-109, atsakymo kopiją pateikiant ir KD. Atsakyme Alytaus PN pateikė informaciją, kad įkalinimo įstaiga yra pritaikyta ir įrengta pagal pataisos įstaigų įrengimo ir eksploatavimo taisyklių reikalavimus ir atitinka įkalinimo įstaigoms keliamus higienos reikalavimus; Alytaus PN paaiškino, kad, vadovaudamiesi BVK 11 straipsnio 1 dalies 1 punktu, neteiks Pareiškėjui informacijos apie patalpų, esančių po nuteistųjų gyvenamosiomis patalpomis, paskirtį bei apie mechaninio apdirbimo cechuose vykdomų darbų pobūdį, kadangi ši informacija nesusijusi su Pareiškėjo bausmės atlikimo tvarka ir sąlygomis.

Kalėjų departamentas Pareiškėjo skundo tyrimo metu papildomai susisiekė su valstybės įmonės „Y“ Alytaus filialo bei Alytaus PN atstovais; buvo gauta informacija, kad jokie suvirinimo darbai po nuteistųjų gyvenamosiomis patalpomis nėra atliekami, angliarūgštės balionai gyvenamosiose patalpose nesandėliuojami, dirbtuvės, kuriose atliekami suvirinimo darbai, yra įrengtos ne po gyvenamosiomis patalpomis ir jokio pavojaus Pareiškėjui dėl kitose patalpose vykdomos veiklos nėra.

Apie tai Kalėjų departamentas 2020-12-20 raštu Nr. 2S-4768 pranešė ir Pareiškėjui, todėl, kaip Seimo kontrolierių informavo KD, ši įstaiga neplanuoja imtis papildomų veiksmų, susijusių su Alytaus PN 2021-01-20 rašte Nr. 363-109 nurodytomis aplinkybėmis.

21. Vadovaujantis VAI įtvirtintu išsamumo principu – viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nuroydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes. Taigi, viešojo administravimo subjektai, rengdami atsakymus, privalo įvertinti pareiškėjo prašymo turinį ir pateikti teisės aktų nuostatomis pagrįstą, aiškų ir argumentuotą atsakymą, kuriame būtų atsakyta į visus keliamus klausimus, o jei prašoma informacija nepateikiama, turi būti nurodytos priežastys, kodėl tai negali būti padaryta.

Skundo tyrimo metu Seimo kontrolieriui įvertinus Kalėjų departamento 2020-12-30 raštu Nr. 2 S-4768 „Dėl skundo“ pateiktą atsakymą, nustatyta, jog Kalėjų departamento atsakymas yra išsamus, nes įvertintus Alytaus PN 2020-11-25 atsakymą (Nr. 363-1374) nustatyta, kad jis yra neišsamus; Alytaus PN įpareigoti iš naujo išnagrinėti Pareiškėjo skundą pateikiant atsakymus į visus jo iškeltus klausimus.

KD taip pat papildomai išsiaiškino (ir apie tai informavo Pareiškėją), kad jokie suvirinimo darbai po nuteistųjų gyvenamosiomis patalpomis nėra vykdomi ir jokio pavojaus Pareiškėjui dėl kitose patalpose vykdomos veiklos nėra.

Seimo kontrolierius įvertinęs KD 2020-12-20 rašte Nr. 2S-4768 Pareiškėjui pateiktą informaciją bei Alytaus PN 2021-01-20 rašte Nr. 363-109 nurodytas aplinkybes, sutinka su KD pozicija ir pripažįsta, jog Pareiškėjas šiuo metu jau yra tinkamai informuotas, todėl neteiks Kalėjų departamentui rekomendacijų dėl pakartotinio Pareiškėjo skundo nagrinėjimo.

Remiantis pirmiau pateiktu teisiniu reglamentavimu bei teismų praktika, nagrinėdamas

pareiškėjų skundus Kalėjimų departamentas, kaip viešojo administravimo subjektas, privalo laikytis įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo principų, kas reiškia, kad Kalėjimų departamento atsakymai į skundus turi būti parengti pagal jų turinį ir vadovaujantis teisės aktų nuostatomis, atsižvelgiant į tai, konstatuotina, jog KD Pareiškėjo skundas buvo išnagrinėtas išsamiai.

22. Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta ir įvertinus Kalėjimų departamento Pareiškėjui pateikto atsakymo turinį, darytina išvada, kad 2020-12-30 raštu Nr. 2 S-4768 atsakymas į Pareiškėjo 2020-11-30 (KD užregistruotas 2020-12-04; Nr. 2G-4957) skundą parengtas laikantis Viešojo administravimo įstatyme įtvirtinto informacijos išsamumo principo, gero administravimo bei atsakingo valdymo principų, todėl Pareiškėjo Skundas dėl Kalėjimų departamento pareigūnų galimai netinkamų veiksmų nagrinėjant jo skundą atmestinas.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

23. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundo dalį dėl Alytaus PN pareigūnų veiksmų (neveikimo) nagrinėjant Pareiškėjo skundus pripažinti pagrįsta.

24. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundą dėl Kalėjimų departamento pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su skundo nagrinėjimu, atmesti.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

25. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Alytaus PN direktoriui rekomenduotina imtis priemonių, kad ateityje: pareiškėjų skundai būtų nagrinėjami teisės aktų nustatyta tvarka, o atsakymai į juos būtų rengiami vadovaujantis išsamumo bei pagalbos teikimo principais.

26. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas